

DOWOD (573) *sb m*

dow- (572), dów- (1); dow- : dów- *OpecŻyw* (2 : 1; — : 40v); -wód (*w tym 1 raz błędne znakowanie*);
-wod- : -wód- *SarnStat* (46 : 1).

sg N dowód (152); -wód (36), -w(o)d (116). ◇ G dowodu (64). ◇ D dowodowi (16) *GroicPorz*,
UstPraw, *StryjKron*, *NiemObr* (3), *SarnStat* (10), dowodu (5) *BielKron* (2), *Mącz* (2), *KuczKat*; ~ -
owi (10), -(o)wi (6). ◇ A dowód (64); -wód (16), -w(o)d (48). ◇ I dowodem (43); -em (5), -(e)m (38).
◇ L dowodzie (6). ◇ pl N dowody (24). ◇ G dowodów (71); -ów (14), -(o)w (57). ◇ D dowod(o)m (3).
◇ A dowody (63). ◇ I dowody (47), dowodmi (1), dowodami (4); -ami *BudNT* (2); -y : -mi *ComCrac*
(1 : 1); -y : -ami *CzechRozm* (2 : 1), *WujNT* (3 : 1). ◇ L dowodziech (9), dowodach (1) *KuczKat*;
~ -ech (1), -(e)ch (8).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (jeden z tych samych przykładów) – XVIII w.

1. *Fakt, okoliczność lub rzecz dowodząca czegoś, świadcząca o czymś; udowodnienie, uzasadnienie, wyjaśnienie, potwierdzenie, pokazanie istnienia lub prawdziwości czegoś; świadectwo; objaw, oznaka, znak; przykład, wzór; documentum, probatio Mącz, Cn; approbatio, argumentatio, confirmatio Mącz; argumentum, demonstratio, ratio Cn* (559) : *OpecŻyw* 40v; Bo więci nie godzi wierzyć namzemu doświadczeniu pewnemu, niżli cudzym dowodom płonny *MiechGlab* 62; *WróbŻółt* T8; *BibRadz* I 4v; *OrzRozm* L2v; *Mącz* 104a, 128c, 323d [2 r.]; *OrzQuin* Q2; *LeovPrzep* G4; *RejPos* 54v; *RejZwierc* 63v; *WujJudConf* 186v; *Oczko* 2v; A do tego dowodu pomoże mi Rzeká Libá y Miálteczko tegoż przezwiká [...] ktore według domnimánia/ od tego Liboná fundowane być mogło. *StryjKron* 41; ktorym [Apostołom] też liebie łámego po fwey męce stáwił żywym w rozmaitych dowodziech [in multis argumentis]/ przez czterdzieści dni fię im vkázniąc *WujNT Act* 1/3, s. 477; Coż zá przyczyná bylá tak wielkich dowodow/ y tak mocney o tym pewności? *SkarKaz* 207a.

dowod czego (31), *kogo* (1): Iac niewiem ábych winien był/ Izech ięzykow nákupił [...] Powiemci dowod rzeczy tey. *BierEz* Dv; *OpecŻyw* 43v [2 r.]; *FalZioł* I 60c; *GlabGad* L4v; *KromRozm II* pv; *Leop Hebr* 11/1; *KwiatKsiąż* Bv [2 r.]; *Mącz* 110c; *SarnUzn* F3v, G5; Dowod rzeczi przerzeconych [!] przez Stániłławá z Ráwy/ [...] s písmá Świętego pilnie zebrány. *LeovPrzep* F3v; *BudNT* b2; *StryjKron* 41, 416; *NiemObr* 129; Troyce S. dowod/ y wiárá o niey 376. *LatHar* Aaa8v, 380, 510 [2 r.], Aaa8 [4 r.]; *SarnStat* *3; *SkarKaz* 159a, 241a, 417b. Cf »dowod pisma«, »dowod prawdy«.

dowod z kogo, z czego (3): I wiele zaište na ten xstał dowodow z obyczaiow stárznych náłznych może być wzięto. *KwiatKsiąż* B3; *Kronika Polska Litewka*/ [...] Według iftotnego y gruntownego zniesienia pewnych dowodow z rozmaitych Hiftorikow y Autorow poltronnych/ y domowych *StryjKron kt*, 288.

dowod na co (2): Nie trzebá mi na fzáleńftwo ich dowodów wiele *KochPij* Cv. Cf »dowod na oko«.

dowod o czym (4), *o kim* (2): Dowody ktore nie o nim [o Jezusie] dzyaly iuz po zyawieniu iego. *RejPos* 35v marg; *CzechRozm* 25v; *StryjKron* 31, 288; Swiece v Hieronymá wielebneho [najdziesz]/ okrom inłznych rzeczy kościelnych y świadectw/ ábo dowodow o nich. *LatHar* 78; Wielkie á poważne łá przyczyny/ tak pilnych o zmartwychwstaniu Páńłkim dowodow. *SkarKaz* 207a.

dowod w czym (2): Iam [...] wielką flawę wziął, dla dowodu w iego [prochu] pożyteczności w niemoczach przerzeconych. *FalZioł* V 90v; *GlabGad* L4v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [iż] (2): Czego mamy pewny dowod w świętim piśmie starego y nowego zakonu. Iż takowe sny bywaią *GlabGad* L4v; *StryjKron* 26.

W przeciwstawieniu: »domniemanie ... dowod« (1): iż lię ia z wielkam pilnością ftáram/ [...] ábych Litewfką y Ruřką/ także Polřką Historię nie z domniemania/ ále z pewnych dowodow ná fwiát pokazał. *StryjKron* 275.

W charakterystycznych połączeniach: dowod jednostajny, krotki, łatwy, nadobny, płonny, słaby, wielki (4), wysoki.

Fraza: »nie wszystko z dowodem« = *nie wszystko jest udowodnione, potwierdzone, pewne* (1): Aleć też nie wřlytko k rzeczy Ktoby to chciał mieć ná pieczy A fnadz nie wřlytko z dowodem Zábrynąłes iáko zniewodem *RejRozpr* C2.

Zwroty: »brać dowod« (1): A wiedźie ie [słuchaczy] też do tego biorąc nadobne dowody od tych rzeczy świeckich y krotko trwájących *BibRadz Eccle* 1 arg.

»mieć, mając(y) dowod« [w tym: czego (3), o kim (1), w czym (1)] [szyk zmienny] (6 : 3): *GlabGad* L4v; *SeklWyzn* g4; *SarnUzn* F3v, G5; Bo też o nim [Bogu wtórym] żadnego dowodu/ áni obietnice łłowá Bożego: nie mam. *CzechRozm* 25v; *NiemObr* 155; *LatHar* 287 [2 r.]; Przygánił mu też o niedofkonáłość wiáry/ ktora niemáłą ma przygánę/ gdy máiąc inne dowody/ cudow prágnie. *SkarKaz* 416b.

»(po-,u-)kazać (się) (z) dowody [= dowodami], dowody, z (a. mnostwem) dowodow« [szyk zmienny] (5 : 1 : 2): *GórnDworz* M2; *RejPosWstaw* [21³]; *ModrzBaz* 142v; *StryjKron* 275, 385; A też ia rzekszy prawdę zaraz [!] vkazuię dowody *ActReg* 163, 163; które [przymierze] iuż łam Turczyn dofyć wielkimi dowody pokazał bydź nie waźné *OrzJan* 122.

»przeświadczyć [=przekonać] dowodem« (1): nieradbych był wszakze ieslibym się zdraicą R. P. pokazał amnie przeswiadczone dowody pewnymi niechay cierpię. *ActReg* 50.

»(przy-)da(wa)ć, przytoczyć dowod« [w tym: z kogo o czym (1)] [szyk zmienny] (2 : 1): *BielKron* 124; A tum ty Dowody iedno dla tego teraz przytoczył/ áby ċi ktorzy nieczytáli więcey/ [...] wiedzieć mogli z pracowitego zawodu náłzego/ o prawdziwym przodku Litewřkim *StryjKron* 59; Aczem też z przodku muřiał przydác infze dowody o przyćiu Krzyżakow wty strony Prufkie/ y Liflandřkie/ zwłáľczá z Długofzá *StryjKron* 288.

»dowodem świadczyć, potwierdzić się« [szyk zmienny] (1 : 1): *RejPosWstaw* [21³]; Ale Látopiřcze Ruřkie y Litewřkie ftáre/ [...] ináčzey á iednoftáynym dowodem fwiádczá/ iákom to wylřzey opifał przy Gediminie *StryjKron* 612.

»z dowodu wtoczyć [=wynioskować]« (1): Z nieyákiego dowodu áłbo piřma co wtoczić y zámknąć. *Mqcz* 123c.

Wyrażenia: »gruntowny dowod« [w tym: czego (1)] (2): *StryjKron* 41; [które modlitwy przypisano św. Brygidzie] iáko to nie máłe Księgi obiáwienia iey/ gruntowne dowody máiące/ pokázuią *LatHar* 287.

»dowod istotny, isty« [w tym: czego (1)] [szyk 1 : 1] (1 : 1): *RejPos* 276; [sławny bywał tytuł legislatorów] v nas Polaków Kázimiěř Wielki/ tego nam ieft dowodem iftotnym *SarnStat* *3.

»[czego] jasny dowod« (2): Ią thy Miáltá nálezmu zakonowi poddáne w Celárftwie Niemieckim/ iedno przewrotnością (*kust*) Íwoią (-) <poddáli fie> Krolowi/ iákom wyífey dotknął Íwowlonie/ y czego iáfný do(wod) *BielKron* 232v; *NiemObr* 129.

»jawný dowod« (1): iest to rzecz iaesna [!] iakosłonce na niebie y gotowem to zawzdy pokazac, prawdą y iawnemi dowody *ActReg* 163.

»nieomylný dowod« (2): Abowiem Íámá iednoftáynoíc Biegow niebiełkich/ ieft nieomylnym dowodem/ że ono ozdobne y subtylne budowanie/ ieft Ípráwione wedle myfli Bożey *LeovPrzep* a2; *WujJud* 36.

»dowod nieprzekonany [= *niezbity*]« (1): žem ieft prawdziwy Íyn Boży Oycu rowny. To co fie iáfnie pokaże [...] dowody pewnemi á nieprzekonánemi/ to ieft/ wftápieniem ná niebiofá *RejPosWstaw* [21³]v.

»niewierný [= *niemożliwy, nieprawdopodobny*] dowod« (1): Ták Abram niepátrził ná kÍztałt niewiernych douodów wrzeczach/ które mu p. Bóg obiecował: choć widział ie przeciw náturze Íwéy: gdy mu obiecował Íyná [*w starości*] *BiałKat* 26.

»dowod na oko« (1): Twoię Pánie Boże moy wÍzechmocność Íławię/ [...] dowodow żadnych ná oko y zmyfły niechcę. *SkarKaz* 160a.

»pewný dowod« [*w tym: czego (2), z kogo (1), w czym (1)*] [*szyk 14 : 2*] (16): *GlabGad* L4v; *SeklWyzn* g4; A wieleby fie thu tákowych przykłádow ná plác/ ták s pífmá Íwiętego iáko infzych pífm/ przytoczyć mogło: ále iuż żadny pewnieyfzy dowod być nie może/ iedno Íłowá Íámego Pána Kryftulá *RejPosWiecz*² 92; *WujJud* 36; *RejPosWstaw* [21³]v; *BudNT kt*, d2; *StryjKron kt*, 16, 41, 275, 385, 400; *NiemObr* 155; *ActReg* 50; A dácie Duchá Í. tym ktorzy nas rządzą/ pewnym ieft dowodem/ iż pobłádzíc nigdy około náuki/ [...] nie mogą. *SkarKaz* 206b.

»dowod (z) pisma (Íwiętego)« (2): *SeklWyzn* g4; A ia chcąc wÍzyfłkiego y dowodem pífmá/ y włáfną bytnością doÍwiadczyć/ Roku 1580. iáchałem vmyfłnie á przewážnie od tego Miáltá Liby áż do Kloipedy *StryjKron* 72.

»dowod prawdziwy, prawdy« (2 : 1): *SeklKat* M2; *BielKron* 124; Prorockie przepowiedánia wielki dowod prawdy wíętfzy niżli cudá *SkarKaz* Oooo2b.

fil. »dowod przyrodzony« (1): Demonstratio physica, Dowód przyrodzony. *Mącz* 231d.

»Íłuszny dowod« [*szyk 2 : 1*] (3): *LibLeg* 11/161v; Ímiał bych [...] pokázác tho ná oko/ Íłufznemi dowody/ iż gdzieby doÍkonála przyiażń miedzy ludźmi niebyłá/ żebyfmy dáleko mizernieyfzymi byli/ niż nieme žwirzétá *Górndworz* M2; *LatHar* 287.

»Íprawiedliwy dowod« (1): tám pieniądze [!] niepomogá/ ani moc Krolewłka obroni/ ale wÍzytko Ípráwiedliwymi dowody vznano będzie. [...] gdy Bog ná práwie záÍiędzie. *SkarŻyw* 120.

Szeregi: »argument a (to jest) dowod« (2): Wtory argument/ to yeft/ dowod [*wolnego umyÍłu jest*]/ gdy kto dobrowolnie poÍłufzny bywa Ítarłzym *KwiatKsiąż* Bv; *Mącz* 9a.

»dowod i cud« [*szyk 2 : 1*] (3): y inne grube/ niefłycháne/ niepodobne rzeczy/ ktorzych oni [*mistrzowie nowi*] náuczáią: cudow y dowodu potrzebuią. *SkarKaz* 417b, 209b, 417b.

»(nauka), dowod, (ani) (przykład), doświadczenie« [szyk 1 : 1] (2): dáiąc znąc ná fię [Persowie] wielką pychę/ ktorey bogowie nikomu nie ćirpią/ á nie dáią doświadczenia áni dowodu prawdziwego łowom. *BielKron* 124; *Mącz* 93b.

»dowod i doznanie« (1): WYłoki dowod y iálne doznánie miłóści tego Pána náłzego [...] w tym fię nawięcey pokazało: iż on swoie ludki y poddáne włáfnym ćiałem łwoim y krwią karmi. *SkarKaz* 159a.

»dowod albo (i) pismo« [szyk 1 : 1] (2): *Mącz* 123c; Prawdác ięft/ żeć oni łtárzy Doktorowie chcą/ ábyłmy nád ich wykłády Piłmo y pewne á nieomyłne dowody przekłádáli *WujJud* 36.

»dowod albo podobieństwo« (1): Izali (*marg*) ludzkimi tylko dowody ábo podobienłtwy tego probuię. (–) według człóweká [*secundum hominem*] to mowię? Izali też zakon tego nie mowi. *WujNT* 1.*Cor* 9/9.

»prawda i dowod« (1): *ActReg* 163. *Cf* »jawny dowod«.

»dowod i rozmyślanie« (1): A zacny ięft on Vryálzow przykład ku náśladowánium nam dány [...] Więc kiedy bęđziemy w tákich dowodach y w takim rozmyślánium ćwiczeni/ ięfli kn Modłitwie przyłtápimy/ tedy tego dołtániemy/ iż [...] przeciwnie y złe przygody łtale y mocnie bęđziemy mogli wycierpieć. *KuczbKat* 435.

»świadectwo i (abo) dowod« (3): *SeklKat* M2; A o Gepidach przodkoch Litewłkich/ iż byli zówždy w łáfiedztwie y w towarzysłtwie ták woiennym/ iáko domowym z Cymbrámi/ y z Getámi/ O tym włzędzie naydziełz iálnieyłze nád Słóńce łwiádectwá y dowody *StryjKron* 31; *LatHar* 78.

»dowod i (a, albo) znak« (4): *KwiatKsiąż* Bv; Przeciów temu mowię iż ono wielki ięft dowod y iálny znák pokáżenia/ że teto księgi miedzy łobą nie łą zgodne. *BudNT* b2; *NiemObr* 155; Bo [*wiara nasza*] ięft/ iáko Páweł S. powiedział/ dowodem [*Vulg: argumentum Hebr* 11/1]/ áłbo znákiem rzeczy niewidomych. *LatHar* 380.

Wyrażenia przyimkowe (11): »dla dowodu« [*w tym: w czym* (1)] (2): *FalZioł* V 90v; Przetom tedy tę przygodę dla dowodu przytoczył/ iż łie to ták było tráfiło y przodkom Litewłkim *StryjKron* 26.

»z dowodu [czyjegó]« (3): O czym fię iułz wylźzey z dowodu pewnych Hiłtorikow powiedziało *StryjKron* 245, 86, 288.

»na dowod [czego]« (2): Dołyc było łynom Aaronowym/ ná dowod połelłtwá łwego od Bogá y káplánłtwá łwoiego/ vkázác rodzay y pochodzenie od Aaroná oycá łwego *SkarKaz* 241a, 417b.

»za dowodem« (4): *LibLeg* 11/161v; Ktorzy zá słábym dowodem przyśięgáią. *KuczbKat* 290 *marg*; *BudNT kt*, d2.

a. *Argument, argumentacja; argumentum BartBydg, Mącz, Calep, Cn; epicherema, lemma Mącz, Cn; adgressio, assumptio, assumptum, illatio Mącz; acervus, apodixis, argumentatio, cavillatio, collectio, complexio, conclusio, conclusiuncula, coniunctio, demonstratio, dilemma, disputatio, enthymema, hasta, inductio, geometrica necessitas, ratio, ratiocinatio, ratiuncula, sorites, sum(p)tio, sum(p)tus, syllogismus Cn* (58) : Sequitur, [...] stánd iest dovod podlug tich slow *BartBydg* 142b, 13; Słuchayćieź teraz moiey rołpráwy/ á obácćie dowody vłł moich [*et litibus (marg) iudiciis (–) labiorum meorum attendite*]. *BibRadz Iob* 13/6; Quid inde infers? Co ztąd w wodziłz [!]/ áłbo zámkałz. Vnde illatio. Dowód *Mącz* 123c; Lemma, [...] sumptio sive assumptio, argumentum, Cic. Assumptum vocat, Potwierdzenie dowód *Mącz* 188c, 15d, 101c, 401c, 439a; *OrzQuin* S4v, Tv [2 r.], T2; *GórnDworz*

Z7v; *GrzepGeom* D; Axiomata tem a Dialecticis dicuntur disciplinarum principia, et propositiones quaedam demonstrabiles [...] Dowod. *Calep* 119b, [94]a, 355a; *OrzJan* 23 [2 r.]; Co wiemy/ mówimy/ á coľmy widźieli/ świadcźymy (nie dowodźimy) a świadcetwà (nie dowodu) nàłzego nie przyimuiećie. *LatHar* 381.

dowod czego (7): *GlabGad* F4v; Yedni to twyerdzili/ żeby fie nye godziło dzyecyęcyá wczyc zá bårzo młodych lat/ [...] przywodząc thego dowod/ tym łpoľobem. *GliczKsiąż* I5; *KwiatKsiąż* I2; Demonstratio, Okazanie.[...] Pewny dowód álbo wywód niektóreý rzeczy. *Mącz* 231d, 436b. Cf »dowod pisma«, »dowod rozumu«.

dowod na co (1): Nectere syllogismos, Dowody/ wywody ná którą rzecz czinić. *Mącz* 244a.

W charakterystycznych połączeniach: dowod dziwny, swojski, śmieszny, wzięty, zastarzały, zdradliwy.

Zwroty: »doświadczyć [= udowodnić] dowodem« (1): iż wiatr ieft potrzebnieyfy człowieczemu żywotu, Czego doświatcami [!] dowwodem [!] y znakiem. *GlabGad* F4v.

»dowodzić dowody [= dowodami]« (1): Qui contortulis quibusdam conclusiunculis effici volunt non esse malum dolorem, którzy nieyákiami z chytrá krętemi dowody tego dowodzą yákoby boleść nie miála być miedzy złemi rzeczami poczytána. *Mącz* 459b.

»dowod mieć, mający« [*szyk zmienny*] (3): Suppetit copia argumentorum. Ma dofić dowodów po gotowiu. *Mącz* 296b, 211c; *ModrzBaz* 90.

»(o-, po-)kazać dowody [= dowodami]« [*szyk zmienny*] (3) : Dziwnemi dowody pokázuią tho/ iáko muzyká okrutną moc ma/ wczynić z nas czo chce *GórnDworz* H2, M2, N.

»(po-, s-)kazić [= obalić, zbić] dowod« (2): Diluere argumenta, Pokázić dowody/ okázác że niczemne fą. *Mącz* 199d, 117a.

»przyjąć, (nie) przyjmować (za dekret) dowod« (1 : 1): *Mącz* 163a; zgoła ia przyimuię zá dekret/ ten dowod/ ktory zá łobą żołnierze máią *GórnDworz* G7v.

»dowod przywodzić, przywieść, przywodzić; przywiedzenie ku dowodu« [*w tym: czego* (2)] [*szyk zmienny*] (3 : 2 : 1; 1): *GliczKsiąż* G7, I5; *BibRadz Is* 41/21; *KwiatKsiąż* I2; *Mącz* 196c, 432d; y wiele inych dowodow przywieśćbych mógł/ chwałac fláchectwo/ ktore záwdy/ y v káždego człowieká ieft we czći *GórnDworz* D3v.

»wywodzić dowodem« (2): [*Bóg stworzył Pannę Maryję*] Nyłzly łtworzył włytky anyoły y włytek okrąk łzwyata Czo uyuodzą douodem rozumu uylókyey czczy *PatKaz III* 116; *BartBydg* 123b.

Wyrażenia: »dostateczny dowod« (1): Evidens argumentum, Dołtáteczny pewny dowód. *Mącz* 494d.

»jasny dowod« (2): *Mącz* 494c; [*ad v. 1, Ioan XIV*] *Wierzyćie w Bogá*. Stąd ieft iáľny dowod/ że Pan Chrıstus ieft onym práwym Bogiem/ ktorego Zydzi chwalili. *WujNT* 364.

»z chytra kręty dowod« (1): *Mącz* 459b. Cf »dowodzić dowody«.

»dowod mocny« (1): Przełóżćie rzecz [= spór] wálżę mowi Pan/ á przywiedźćie dowody łwe mocne mowi [*accedere facite fortia vestra, dicit (marg) fortes vestros, dicit* (—)] Krol Iákobow. *BibRadz Is* 41/21.

»oczywisty dowód« (1): *Mathema*, [...] *Disciplina*, *Nauká* pewne á małem oczywifte dowody álbo okazanie máyąca/ yáko yeft *Geometria*, *Arithmetica* [!] *Musica*, *Astronomia sive Astrologia*, *Quae Mathemata et Mathematicae dicuntur*. *Mącz* 211c.

»pewny dowód« (5): *Evidens ratio*, *Iásny/ pewny dowód*. *Mącz* 494c, 211c, 231d, 494d; *ModrzBaz* 90.

»dowód pisma« (1): *Probare exemplis*, *vivyecz przicladi pisma dosvyatczzonego*; (*probare*) *auctoritatibus*, *dovodi pisma rozmaytego* *BartBydg* 123b.

»dowód prosty [= *prostacki*]« (1) : á nye obawyáya fie tego theż ćwyerdzić/ żeby lepyey było ná rzemyęflo dác lyná/ niż ná náuki. Około czego [...] fie [...] nye pomálu mylá. Bo to nye ták yeft yáko oni fobie ráchuya/ áby ftych przyczyn á dowodow proftych myáło to thák być. *GliczKsiąż* G7v.

»przeciwny dowód« (1): *Arguendo falsum ostendere*, *Słowy odprzec/ Skáżyć* czy [!] dowód przeciwnym dowodem. *Mącz* 117b.

»przytrafny dowód [*ku czemu*]« (1): *Argumentum ad eam rem appositum* *Przitráfny dowód* k tey rzeczy. *Mącz* 310a.

»dowód rozumny, rozumu, rozumem uczyniony« (1 : 1 : 1): *PatKaz III* 116; *Epicherema*, [...] *Adgressio*, *vel mente conceptum argumentum*, *vel Ratiocinatio*, *Et est idem quod Syllogismus* *Dowód rozumny*. *Mącz* 106b; *ModrzBaz* 26v.

»słuszny dowód« (1): Bo gdziebych ia w. m. ípor dzierzał/ á okazał [...] íluíznemi (kthorych pełno íeft) dowody/ tedybyś fie W. M. czofnąć mogł náząd *GórnDworz* N.

»subtylny dowód« (1): *Argumentatio subtilis*, *Subtilne díputowánie/ íubtilny dowód*. *Mącz* 426c. *Szeregi*: »dowód albo okazanie« (1): *Mącz* 211c *cf* »oczywisty dowód«.

»dowód a podpora« (1): *Indissolubile argumentum*, *Dowód á podporá* nie ták łatwia ku skażeniu álbo zgádnieniu. *Mącz* 401b.

»dowód i (a) potwi(e)rdzenie« [*szyk 2 : 1*] (3): *Loci* [...] *apud Dialecticos et Rhetoricos*, *Pewne nauki z których potwierdzenia y dowody bywayą prziwodzone*. *Mącz* 196c, 123c, 432d.

»przyczyna a dowód« (1): *GliczKsiąż* G7v *cf* »dowód prosty«.

»racyja albo dowód« (1): *abowiem oni chcą [...] yżęby gołę racyie/ álbo íwey rzeczy dowody prziwodzili* *KwiatKsiąż* I2.

»dowód a rozbieranie« (1): *Syllogismus*, [...] *computatio*, [...] *dowód á rozbieránie* rzeczy z ktorego fie nieco kończy y zamyka. *Mącz* 436b.

»dowód i rozum« (1): Y owízem/ ták wiele pewnego dowodu [*tantum argumenti*] y rozumu w fobie ma [*sąd Salomonow*]/ íż káždy/ kto dobry rozládek ma/ pochwálic go mní. *ModrzBaz* 90.

»wymowka ani dowód« (1): [*Budownik*] *wymawiał fie/ okázuiąc/ íż ten mnieyízy máízt/ był ípofobnieyízy/ ná tákową potrzebę/ niż wíętyzy. ále mu thá wymowká/ áni dowodi nie íły* *GórnDworz* L5.

»dowód albo wywód« (1): *Demonstratio*, [...] *Pewny dowód álbo wywód* niektórey rzeczy. *Mącz* 231d.

»dowód i znak« (1): *GlabGad* F4v *cf* »doświadczyć dowodem«.

α. *W terminologii prawnej (162)* : *ComCrac* 17, 18v, 19; *LibLeg* 11/158v; *RejKup* x5v; NA przyfyęę żaden fy nie ma brác/ aż gdzie by innych dowodow nie sftawáło. *GroicPorz* aa, e, f3, ov, f2, f2v (17); ná sędziech/ gdy która rzecz potrzebowała wiefznych dowodów/ tedy ták Sędzia mówił, Non liquet. *Mącz* 195b; A Ponieważ między infzemi fpołoby dowodow [*inter probationum*] liczą też y przyfięę *ModrzBaz* 85v; Zgoła ná sędziego należy/ áby sędził [...] wedle lámých tylko dowodow [*ex suis ipsarum rationibus ac argumentis*]/ niemáiac baczenia ná ołoby/ ná zasługi ábo ná záchowanie. *ModrzBaz* 94v, 90; Który to Przywileý z łálki y z dobrotliwości iego swiátości otrzymáliłmy/ zacnémi dowody [*amplissimis quidem rationibus JanStat* 203] y klauzulámi vtwierdzoney. *SarnStat* 193; Trzy árgumentá waźnieyfzé w práwie do dowodu. *SarnStat* 761, 151, 767 *żp*, 1261, 1287.

dowod czego (11): *MetrKor* 34/134v; á ku dowodowi fwego przedfięwzięcia [*ad suam intentionem probandam JanStat* 625]/ Konrad fześć swiádków wedle Sędzięgo rofkazánia poftáwił. *SarnStat* 578 [*idem* 688], 241, 326, 578, 688, 842 (8). Cf »dowod granic«, »dowod niewinności«.

dowod ku czemu (5): SKutek Gwaru ten ieft/ iż kto ij vczyni [...] Iuż żadnych dowodow ku potwierdzeniu żáłoby fwey niemoże dáć czytać *GroicPorz* v3, y; *SarnStat* 159, 557, 824.

dowod (na)przeciw komu, czemu (6): DOwod przeciw ftronie ná Sądzie bywa rozmáithym obyczáiem/ przez swiádky/ przez włafne ftrony obwinioneý zeznánie/ przez Vrzędowe lifty/ przez przyfyęę. *GroicPorz* v4v, x4v, hh2 [2 r.], ii3v; *SarnStat* 1240.

dowod na co (16), na kogo (5): *ZapWar* 1545 nr 2646; *RejKup* r7; A komu fkażą dowod ná swiádky/ będzie miał fzeć niedziel ku wiedźzeniu ich. *GroicPorz* x2, r2v, z4v; cc3, dd2v [2 r.], hh4v (8); *UstPraw* D3v, Hv; *RejPos* 249; tákowy/ gdy rok po ftráczeniu lifów wynidzie/ iuż nie otrzyma odnowienia: áni będzie miał drógi ku dowodowi [*probationis viam habiturus est JanStat* 102] ná nie ná wieki. *SarnStat* 326, 327, 620, 622, 766, 1160 [2 r.] (8).

dowod o co (3): A káždy o táką winę do Grodu może pozwác/ y ták peremptorie winy dáć/ gdyż iálfny dowod o to być może bo iaz łácno oględác. *UstPraw* K3, G3v, I3v.

dowod na czym (2): *LibLeg* 11/92v; *Káncelláriiéy księgi, które Metryką zową, nic nie wazą ku dowodowi ná máiętności*. *SarnStat* 328.

dowod za kim (1): Po którym *scrutinium* á pewnym wywiadówaniu/ tedy my mamy/ [...] odwód fkázác/ to ieft: która ftroná pewnieyfzé dowody zá łobą będzie miała. *SarnStat* 148.

Ze zdaniem dopełnieniowym [iż (2), aby (1)] (3): My w tákowej rzeczy fkázuiem Wáwrzyńcowi dowod/ iż Mácięy záplácił. *UstPraw* F4v; *SarnStat* 1594; *KlonWor* 69.

W charakterystycznych połączeniach: dowod (-u, -em) jednać, obciężony, pokonan(y) (3), przestrzegłszy, (u-)czynić (6); gotowy, gruntowny, lepszy, pewny, waźny, wątpliwy; prawo do dowodu.

Frazy: »[komu] dowod przychodzi [= przysługuje]« [szyk zmienny] (6): *UstPraw* G3v [2 r.], H [2 r.], Hv; WYGNANEMV z dóbr *confuetudine iuris* dowód przychodzi. *SarnStat* 509.

»[na kogo] dowod zeznany będzie« (1): Iefliby tedy kto kogo w ciągnieniu do mieyfca náznáczonęgo dwie niedzieli przed tym/ [...] nágábał: [...] gdy nań dowód flufzny dwu fzláchćiców poczćiwych zeznany będzie/ poiman bydź ma *SarnStat* 128.

Zwroty: »dać [komu] na dowod« = dać możliwość obrony (1): Paweł ćzinj Decret a dano jm na do wot [!] *RejKup* z7.

»dowod, (do) dowodu, ku dowodowi (do-, przy-)puścić, dopuszczać, (do-, przy-)puszczon« [szyk zmienny] (10): *RejKup* z6; Który vkaze znácznieyŹe znáki gránic, tego Podkomorzy pode czcią y funnieniem ma przypuścić ku dowodowi [*mittere ad probandum JanStat* 420] *SarnStat* 464; tedy w tákowéy rzeczy tego/ który dźierzy/ dowód niech będzie przypuŹczon [*probatio admittatur JanStat* 632] *SarnStat* 781, 464 [3 r.], 472, 620, 621, 781.

»dowieść, (do-, prze-)wiedzion dowody [= *dowodami*]« [szyk zmienny] (3): A która ftroná iáfnieyŹym Źwiádectwem y inémi łufznémi dowody [*probationibus JanStat* 891] fwyh gránic dowiedźie/ niech zoŹtánie przy nich *SarnStat* 1109, 1079, 1233.

»mieć, mając(y), może być mian dowod« [*w tym: czego (1), ku czemu (3), na kogo, na co (2), za kim (1)*] [szyk zmienny] (16): *RejKup* r7, Dd; *UstPraw* C2; *RejPos* 249; *ModrzBaz* 29v [2 r.]; Będzie powinien Sędźia [...] pytać/ ieliby mieli iákie munimentá álbo dowody/ álbo obrony práwne ku popiéraniu fwey rzeczy *SarnStat* 557, 47, 148, 159, 241, 611 (9); *KlonWor* 69.

»dowod (na-, przy-)kaz(ow)ać« (4): PROTESTATIAE téż do Aktu Źwiádectw należą: Iuż teraz ProteŹtántom tákim nie záuŹsze dowodu przykáuia: wyiáuŹy *in recenti crimine* ieliŹ ielt vczyniona *SarnStat* 1288, 470, 792, 1280.

»dowod, dowodu, dowodem (o-, po-, u-)kaz(ow)ać; okazanie dowodow« [szyk zmienny] (7; 1): *LibLeg* 11/159, 182v; *GroicPorz* v, ee2v; A iź łędźia rokazał dowod vkauię [*postulat probari*]. *ModrzBaz* 94v; *SarnStat* 765, 1073, 1284.

»dowodem [czego] podpierać« [*w tym: naprzeciw czemu (1)*] (2): Obwiniony powodná ftronę Gwarem wiáże/ [...] á odpowiedzi fwey rozmáitými dowody podpiera *GroicPorz* Cv, x4v.

»potwierdzać dowody [= *dowodami*]« (1): A gdy ty trzećie dwie niedźieli wynidą/ powod [...] onego dobrowolnego záuwienia/ [...] potwierdza [...] Źwiádectwy/ y infzymi dowody/ kthore ku fwey rzeczy nalepŹze może mieć. *GroicPorz* f3v.

»skaz(ow)ać, (przy-, s-)kazan dowod; skazanie dowodu« [*w tym: (przeciw) komu (2), na co (1), na kogo (1)*] [szyk zmienny] (11; 1): *ComCrac* 16v[2 r.]; *GroicPorz* x2; My w thákowéy rzeczy áby cudzego nikt nie ruŹzał/ fkaźuiem Idzyemu dowod. *UstPraw* I3v, D3v, F4v, Iv, I2; á iefli proŹtého ftanu człowiek/ tedy dowód Mytnikowi przeciwko niemu ma bydź fkanan [*probatio ... decernetur JanStat* 71]. *SarnStat* 1240, 148, 621, 1175.

»dowod, dowodu używać« (3): *LibLeg* 11/161v; áni czáfem baczą [...] iákich dowodow ktora ftroná vżywáá *GroicPorz* e, e.

Wyrażenia: »dowod dostateczny« (2) : *LibLeg* 11/158v; ELeuterus Papieź [...] ten vŹtáwił [...] áby żadne fkananie nie było/ tákież bez dowodu doŹtátecznego. *BielKron* 150v.

»dowod o głowę« = *sprawa o zabójstwo; quaestio capitis Łac* śr (2): y dovod tęn Ktoryby dzieciom gdybi liata miały naliezał, takovy opiekvn czynicz biamiał [!] o głowę. *ComCrac* 16; *ZapWar* 1545 nr 2646.

»dowod granic, na granicach« (1 : 1): *UstPraw* Iv; tedy powodowa ftroná ku dowodowi gránic [*ad probationem limitum JanStat* 420]/ iáko wedle Práwá ielt/ z Źwiádky ma bydź przypuŹczoná. *SarnStat* 464.

»jasny dowod« [w tym: o co (1)] (3): któryby złoczyńcá był pokonány iálnymi dowody [...] tákowy áppellować niemoże *GroicPorz* cc2v; *UstPraw* K3; *SarnStat* 1233.

»jawny dowod [przeciw komu]« (1): Gdzie theż są iáwne dowody przeciw złoczyńcy/ álbo fyé sam dobrowolnie zna/ [...] tám męki nie trzebá *GroicPorz* hh2.

»dowod niewinności« (1): [*Pan wytrwał*] wzgárdzenie wízelákich dowodow niewinności Pána náłżego/ których Piát łzukał *LatHar* 317.

»pewny dowod« [w tym: na kogo (2), na co (1), za kim (1)] [szyk 6 : 1] (7): *RejKup* r7; *ZAden*/ ná ktorego są pewne dowody á znáki/ nie może być wolen od męki *GroicPorz* hh4v; *UstPraw* C2; *RejPos* 249; *SarnStat* 148, 395; *KlonWor* 69.

»potwirdzenie przez dowod« (1): *Replicatio*, [...] Potwirdzenie fwey rzeczy przes ynlży dowód á skáżenie tego co przeciwna łtroná ku pomocy fwey łtronie prziwiodłá. *Mqcz* [305]d.

»dowod powodowy« (1): A gdzieby thego [świadectwa person] obwiniony nie okazał/ tedy wedle dowodu Powodowego w fwey rzeczy vpada. *GroicPorz* x4v.

»dowod prawny« [szyk 4 : 1] (5): Práwá o połtępkách y dowodziech práwnych [*de actionum et probationum generibus*] *ModrzBaz* 84; *SarnStat* 47, 826, 854, 868.

»dowod sądow(n)y« [szyk 2 : 1] (3): Wybićie s łtrony Swiádkow iefth niżey między Sądowymi dowody nápińáne. *GroicPorz* t2v, oov; *ModrzBaz* 84.

»słuszny dowod« [w tym: na kogo (1), na czym (1)] [szyk 9 : 5] (14) : gdzye bi tho okazacz mogli łłwlnemy dowodi yłch mv Borzoboathi wynyen yełth *LibLeg* 11/159, 11/86, 92v, 93v; áżeby fyé [pozwany] w vczynku łwoim álbo wyznał/ álbo łłufznym dowodem był pokonan. *GroicPorz* q3, b2v, cc3; *SarnStat* 128, 868, 1073, 1079, 1109 (7).

»dowod przez starce« (2): Y iefliby która łtroná łłufzné znáki y podobieńftwá pokazálá/ tedy téy dowód przez łtarce máią nákázáć. *SarnStat* 470 [*idem*] 846.

Szeregi:»kauza a żáłobnica i dowod« (1): iż on [*Pan*] iuz łobie triumfowác będye/ máiącz na cię gotowá kauzę á gotowá żáłobnicę/ y pewny dowod ná zginienie twoie *RejPos* [249].

»munimenta albo dowody, albo obrony prawne« (3): BEdzie powinien Sędzia [...] pytać/ iefliby mieli iákie munimentá álbo dowody [*munimenta vel documenta JanSta* 493]/ álbo obrony Práwne łłufzné ku popiéraniu fwéy rzeczy *SarnStat* 159 [*idem* (2)] 557, 824.

»odwłoki, postęпки i dowody« (1): MAią też być Práwá łpińáne o odwłokách práwnych/ o połtępkách y dowodziech łádowych [*de diebus legitimis, de actionum et probationum generibus ModrzBaz* 84.

»(bądź) dowod albo (bądź, i) odwod« [szyk 2 : 1] (3): *LibLeg* 11/81v; tedy my mamy/ álbo Aktorowi/ dowód/ álbo *citato* odwód łkázáć *SarnStat* 148, 792.

»tak powodztwo jako i dowod« (1): A łąd [...] ták powództwo iáko y dowód łkázáć władzú ma. *SarnStat* 1175.

»prawo i dowod« (1): ná któręgo [*biskupa*] łtrony o wízyłtko przypuńczá/ [...] y vkażá przed nim Práwá y dowody [*probationibus JanStat* 849] łłufzné ná roku łłufznym *SarnStat* 1073.

»dowod i sprawienie« (1): Który [*szlachcic obwiniony*] iefliby w dowódzie y łpráwieniu fwym wítał/ ma byđż mian zá zwyciężonęgo *SarnStat* 408.

»świadectwo, i (albo, ani) dowod« [szyk 6 : 4] (10): A gdy Powod Gwar vczyni/ iuz łtroná odporna [...] przełtrzegłzy łobie dowody/ świadectwá/ y włytyki rzeczy pomocne/ będzie winien ná żálobę odpowiadać *GroicPorz* ł3, ł3v, hh3; *UstPraw* C4v; *ModrzBaz* 29v [2 r.]; áby Woiewodowie w łwych Woiewódtwách cénę kupi/ [...] połtánawiáli: y niech łie dowiedzą zá prawdziwými świadectwy y dowody [*veris testimoniis et documentis JanStat* 278] cény rzeczy *SarnStat* 286, 270, 1109, 1233.

»znak a (albo) dowod« [szyk 3 : 1] (4): PRzed męcenim złoczyńcow [...] trzebá pilnie báciić. Naprzod/ áby żaden [...] ná mękę niebył zdány/ áż by były pewne á dołtáteczne przeciw niemu znáki złoczyńtwá/ á dowody nieiákie. *GroicPorz* hh2, hh2v, hh4v, ii3v.

Wyrażenie przyimkowe (6):»za dowodem, dowody [= *dowodami*]« (6) : a gdyony tho napyszą a wlysczyech szwych osnaymyá yłz yelth snakomythy złodzyey thaky za dowodem Lysthow thakych stharołczynych pogranyczkych ma włyżacz zapłathá vczynkv szwego złodzyeyłkyego *MetrKor* 34/134v; A ktoby gwałtem co wził/ ma łtronie we dwoię zápláciić/ onéy co wził/ zá dowodem łtrony. *SarnStat* 17, 286, 395, 1160, 1163.

β. W dyskusji i polemice religijnej (231) : *KromRozm II* r3, *KromRozm III* L8 [2 r.]; Dziwuię łie tu twoim dowodom/ iż łie niewłtydizłz tákowych łwoich łprołnych piłác [...] ktore ku páiętynie łá podobne *KrowObr* 22v, B4v [2 r.], 16v [2 r.], 19, 22v, 23 (12); *BielKron* 193, 236; *GrzegRóżn* Dv, [N3]; *SarnUzn* D, E6v marg; *BiałKat* 71, 256 [2 r.], 311, 328v, 341; A kiedy łie to włyłtko welpółek zbierze ku potwierdzeniu tey prawdy/ iż to ielł práwy Sákráment [...] / iuz nam nieltrzebá inłzych dowodow. *KuczbKat* 160, 80, 90 marg, 265; *WujJudConf* 34; *RejPosRozpr* b3; *BiałKaz* F [2 r.], G; Tedy ten włyłtek dowod/ iáko fáłzywy/ [...] vpásić mułi. *CzechRozm* 13v, 37, 44, 81, 83, 131; *CzechEp* 148, 269, 330, [383], [387], [398]; Dowod X. K. ktory łtąd brał/ iż Chriłtus Pan potrzykroć Piotrowi mowil/ Pás owce moje [...] Ku tey rzeczy nie łłuzy. *NiemObr* 40, 38, 46, 48 [2 r.], 51, 52 [3 r.] (17); *WerKaz* 295; Toć ielł namocnieyłzy dowod/ y miedziány mur Cwingliuszow/ przeciw prawdziwey bytności Ciáłá Chriłtułowego w S. Sákrámenćie. *WujNT* 332; Bo to Ariáńki dowod: ktorym oni Syná Bożego y Duchá S. czynili mnieyłzym niłzi Oćiec *WujNT* 428, 193, 331, 332, 350 [2 r.], 537 (15).

dowod czego (36): *LubPs* Ev marg; *KrowObr* 101v marg, 102 marg, Tt3v, Vu2v; *SarnUzn* D2; Dowód práwego bołtwá duchá łwiętego. *BiałKat* 201 marg; *GrzegŚm* 52; ony dowody ktorych Kołścielni Doktorowie vzywáiá/ zdádzą łie być dołyc przyłtoyne ku tey to rzeczy dowodu. *KuczbKat* 90, 90, 175 [2 r.]; *WujJudConf* 127v; *BiałKaz* E3 marg; *CzechRozm* 15v, 70v, 162, 164v, 168; *CzechEp* 6, 199; *NiemObr* 145; *WujNT* 364, 365, 416, 470. Cf »dowod nauki«, »dowod pisma«, »dowod Starego Zakonu«.

dowod do czego (1): A iż niektorzy łá ktorzy [...] chćá koniecznie pożywáć cíelełnie Ciáło Páńłkie/ á do tego niemáiá dowodu áni z piłmá łwiętego áni z Doktorow łwiętych Kołściołá pierwłzego. *WujJudConf* 253.

dowod od czego (3): *BiałKaz* E4 marg; *CzechRozm* 73v; ktorego [Syna] oćiec połwięcił/ y połłá ná łwiát: to był piwłzy dowod od połwięcenia. *NiemObr* 101.

dowod około czego (1): Bo co łie tknie łzerłzych y dołtátecznieyłzych wywodow/ y dowodow/ około ponurzenia/ ty potym czytáć będę *CzechRozm* 260.

dowod z czego (19), *z kogo* (1): Z tych tedy rzeczy ktorefmy powiedzieli/ będzie Pálterzom doftawáło dowodow *KuczbKat* 110; *WujJudConf* 253 [2 r.]; *SkarŻyw* 119; *CzechEp* 277; *NiemObr* 54 [2 r.], 52. Cf »dowod z pisma«.

dowod ku czemu (1): Czemuż ye [*pisma starego zakonu*] czytáya/ álbo [...] zá dowod ku wyelu rzeczam przywodzá? *KromRozm II* i2v.

dowod (na)przeciw komu, czemu (5): *GrzegRóżn Dv*; A ty coś ieft/ ktory przeciw Bogu dowodow łzukác chcefz *SkarŻyw* 456; *WujNT* 332 [2 r.], 606.

dowod na co (5): *KromRozm I* [P2]; Ale y ťwyádkow y dowodow inych ná to nye potrzebá. *KromRozm II* o2v; *WujJud* 161v; *WujJudConf* 159; *CzechRozm* 262.

dowod o czym (10), *o kim* (3): *SeklKat* R2; Othofz małz pierwťzy dowod wáłz o poťwiáćaniu koťciólów/ ktoryťcie wzięli od Pogánów *KrowObr* 102, 102; *WujJudConf* 9v; *BiałKaz F marg.* F2; O ludziách dowodu nie trzebá *CzechRozm* 18, 25v, 41; *CzechEp* 216; *NiemObr* 13, 31, 71.

Ze zdaniem przydawkowym [tego (1); *iż* (8), *że* (5), *inne* (2)] (15): *KrowObr* 193, 226; *SarnUzn Dv*, G5v; Nie może łye to ináczey okázác/ iedno s tego dowodu: że Chryťtus ieft práwy Bóg: gdy práwy łędziá ťwiátá ieft. *BiałKat* 178v; *KuczbKat* 90; *CzechRozm* 84v, *2v; *CzechEp* 349 marg.; *WujNT* 365, 754 [3 r.], 856; *WysKaz* 14.

W porównaniach (2); á ták ten twoy dowod będzie iáko łłomiány ołzczep ná dzikiego wieprzá. *CzechRozm* 63; y owłzem tákim dowodem/ iáko mocnym Táránem vderzoná [*stolica papieska*]/ vpáťc/ y obálic fię muťi. *NiemObr* 47.

W charakterystycznych połączeniach: dowod aryjański, bezrozumny, błahy, długi, Kajfaszow, Kalwinow, krotki, łacny, mało waźny, mały, mocny, napodobniejszy, napředniejszy, nasubtylniejszy, niepochybny, osobliwy, piękny, przyrodzony, słaby (2), *sprosny* (2), *szyrszy, wielki* (2), *zły; dowod (-em) czynić* (3), *nicować, obronić, odrzucić, potrzebować, prowadzić, przyjąc* (2), *przypatrzyć się* (3), *psuć, zniewolony*.

Zwroty: »brać, biorąc (za) dowod« [*szyk zmienny*] (5): *GrzegŚm* 52; *KuczbKat* 300 [2 r.]; *CzechRozm* 162; Y bierze dwa dowody/ ieden od poťwiéćenia: á drugi od vczynkow twoich/ ktore fię w nim z Oycá iego Bołkie pokázowáły. *NiemObr* 101.

»dowodem (a. z dowodu) (do-, po-)kaz(ow)ac (się), okazując« [*szyk zmienny*] (10): Powiem/ áleć tho wđdy mułzę rozumnie pokázác pewnym dowodem *OrzRozm* B2v; *GrzegRóżn* [N3]v; *SarnUzn* G6v; *BiałKaz* E2; *CzechRozm* 69v; *NiemObr* 149; *WujNT* 3, 332, 597, 669.

»[czego] dowodem dowodzić« (2): Częgo tákim dowodem łpífmá S. zebránim dowodźimy. *BiałKaz* F, G.

»mieć, mając(y) dowod« [*w tym: czego* (4), *do czego z czego* (1), *na co* (2), *o czym* (1)] [*szyk zmienny*] (13): *SeklKat* R2; *KrowObr* 226; *BibRadz* I 121; *WujJud* 161v; *WujJudConf* 159, 253; A ktorefz ty małz v fiebie/ rzeczy tey/ pewne dowody/ ktorymibyť to pokázác mogł/ iź iuż Mefyałz przyfzedł? *CzechRozm* 164v, 168; *CzechEp* 6, 269; Ma pewne dowody łwe tá Liturgia *Luc*: 15. *LatHar* 209 marg, 287; *WujNT* 470.

»dowod (o-, po-, u-)kaz(ow)ac« (3): Piękny y doftátetzný dowod vkazuiefz konietznie? *KrowObr* 14; *KuczbKat* 90; *NiemObr* 145.

»[czego] dowodem podpierać (a. podeprzeć)« (2): *CzechRozm* 62; A iż też X. K. chciał wyrozumienia łwego tym dowodem podeprzeć *NiemObr* 46.

»[co] dowody [= *dowodami*] potwierdzać« (1): Tę Chryftus Pan/ nie tylko zaleca v Márka S. ale iefzczę ią rozlicznymi dowody v Máttheuźá Świętego potwierdza. *LatHar* [+9]v.

»(za) dowod przyda(wa)ć (a. przywoździć, kłaść itp.)« [*w tym: czego (1), z czego (1), ku czemu (1), naprzeciw komu (1)*] [*szyk zmienny*] (7): *KromRozm II* i2v; Ty dowody położym zá grunt wzyłtkiego vkazania náłzėy wiary v téy tho łpráwie. *BiałKat* 318v; *KuczbKat* 410; *CzechEp* 199, 277, [396]; *WujNT* 606.

»[co] do dowodu przypuszcząć« (1): pochwaláią tám Alkoram ábo Zakon Turecki (choć go do dowodu nie przypuźczáią) przywoźdząc z niego mieyścá tám oznáczóne *PowodPr* 35.

»dowod(u), za dowod używać« (6): Náđ to/ ony dowody ktorých Kościelni Doktorowie vzywáią/ zdáđą się być dołyć przyłtoyne *KuczbKat* 90, 90; *CzechEp* 227, 347; Acz tego zámilczėc nie mogę/ iáko łtáđ nowy wykrętarz [...] Turrian nieiáki/ zá Piotrem dowodu vzywa *NiemObr* 37, 37.

Wyrażenia: »dostateczny dowod« [*w tym: czego (1), około czego (1)*] [*szyk 3 : 1*] (4): *KrowObr* 14, 193; Czego dołtáteczny dowod iest w Piłmie kościelnym. *WujJudConf* 127v; *CzechRozm* 260.

»jasny dowod« [*w tym: czego (1), o czym (1)*] (3): *CzechEp* 216; obáč z tego mieyścá iáłny dowod bołtwá Duchá S. *WujNT* 416, 856.

»jawný dowod [o czym]« (1): Słyłząc tedy/ ták iáwne dowody/ y świádectwá/ o rozności wierných/ od niewierných: [...] któż ták mądry bęđzie? ktorzyby w to vgodźić vmiał? *NiemObr* 13.

»dowod nauki« (1): Lantgráw tedy Hełki zdругimi/ przez nápomínánie też Szwáncárow/ zložyli im čás y dzień/ ku dowodu w powieścách ich. náuki w Márpurku *BielKron* 206v.

»pewný dowod« [*w tym: czego (2), o czym (2)*] [*szyk 6 : 1*] (7): *SeklKat* R2; *OrzRozm* B2v; też o tym piłmá wiele y dowodow wiele pewnych nápiłánych mamy. *WujJudConf* 9v; *CzechRozm* 164v; *CzechEp* 6; *LatHar* 209 marg; *WujNT* 3.

»dowod (z) Pisma (świętego)« [*w tym: do czego (1), na co (2), o czym (1)*] (19): *SeklKat* M2, R2; *KromRozm II* a2; *KromRozm III* O8v; *KrowObr* 209; piłáł Luter Káietanowi list przyiácielłkim obyczáiem/ iż on iefli co piłáł tedy zdowodem piłmá świętego piłáł. *BielKron* 194, 203; Nullum monumentum recipit nisi sacrarum literarum, Zadnego dowodu nie przymuye yedno z piłmá świętego. *Mącz* 231a; *SarnUzn* D8v; *BiałKat* 28v; *WujJud* 161v; *WujJudConf* 159, 253; *CzechEp* 130; *NiemObr* 55; *WujNT* 171 [2 r.], Bbbbbbb; *SkarKaz* Oooo2b.

»rozumny dowod [czego]« (1): Rozumuy dowod wybáwienia/ iż [...] kto łie iego [*Boga*] łwięthem iłpráwámi báwi/ tedy łwyęthym bęđzye *LubPs* Ev marg.

»słuszny dowod« [*w tym: czego (2)*] [*szyk 4 : 1*] (5): *BibRadz* I 121; *KuczbKat* 10, 190; *CzechRozm* 70v; nie powinni byli wierzyć Páwłowi/ ázby pierwey ábo cudá widzieli/ ábo inne łłufzne dowody wierzenia mieli. *WujNT* 470.

»dowod Starego Zakonu« (2): aenigmatica autoritas, dovod starego zakonv *BartBydg* 49; *SeklKat* E.

»dowod żydowski« [*szyk 2 : 2*] (4): Rozmowá Szofłta o Zydowskich dowodziech/ ktorými pokázuią iż Iezus Názaráński/ nie iest Mefyálzem *CzechRozm* 82, 84v marg, 131, *2v.

Szeregi: »dowod a (i) okazanie (a. pokazanie) (z pisma)« (2): *SeklKat* E2; áby miał [urząd plebanski] niektóre mieścá pogotowiu z ktorychby dowody y pokazánia brał *KuczbKat* 300.

»Pismo Boże a dowod« (1): niechęć ábyś moje pińanie wedle twego mniemánia álbo wymyśłu/ álbo z vporu/ ále z Pińmá Bożego á z niepochybnego dowodu ftrófował álbo probował. *WujJud* 36.

»bez prawa, bez rozumu, bez dowodu« (1): łami tylo Chrześcíanmi być chcą/ inne wśzytki zachodne kościoły bez práwá/ bez rozumu/ bez dowodu potępiáiąc. *SkarJedn* 334.

»(albo) dowod i (albo) przykład« [szyk 2 : 1] (3): *KuczbKat* 90; Lecź iż tákiego przynaglénia do chrztu oni przednieyfzy/ nie vzywáli: iuź fię to z przeźłtych dowodow/ y przykádow pokazáło. *NiemObr* 149, 145.

»dowod i przystosowanie« (1): Lecź iż iest ten dowod y przyśtofówanie nieśłufzne y nieprawdziwe/ łácno to káždy pozna/ łkoro w zámknienie tego podobieńłtwá weyźrzy. *CzechEp* 168.

»dowod i sentencyja« [szyk 1 : 1] (2): Owa przedźieki znác mułżá Oycow Swiętych powážność á że ich dowody y sentencye śłufznie wśzędzy mieśce mieć máią. *WujJud* 65v; *WujJudConf* 37.

»(i) dowod i (a) świadectwo« [szyk 3 : 2] (5): By też nye było inych śwyádectw á dowodow/ śłufśnye byńmy ná wyznányu ták wyela S. biskupow [...] prześtác myeli. *KromRozm III Q*, O8v; *CzechRozm* 262; *CzechEp* 6; *NiemObr* 13.

»(i) wywod, (i) dowod« [szyk 6 : 3] (9): *CzechRozm* A3, 2v, 260; *CzechEp* 122, 136, 269, 310; Stąd/ iákich dowodow y wywodow X. K. vżywał/ z przypominánia árgumentow iego [...] káždy obaczyc może. *NiemObr* 37, 117.

Wyrażenia przyimkowe (3): »ku dowodu« (1): ktorzy [doktory] dziefięc themá ku dowodu podáli y przynich/ łtali *BielKron* 205.

»na dowod« (2): Potym rozdano Temy doktorom ná dowod wczym ktho wátpił *BielKron* 235v, 193.

W przen (4) : A batyźłz iuź z iákiey páiętzy ny fą thy twoie dowody vprzędzione. *KrowObr* 227, 184v; nie dźiw/ iż w ták gęśnym leśie dźiwnych Artykułow: ludzkich świádectw: [...] niezgodnych dowodow y powieści/ iam tego prośtak vpátrzyć nie mogł. *CzechEp* 138; ále gdy fię śklepy dowodow iego [ks. *Powodowski*]/ łłowem Bożym łmacć poczęły/ wytrwác nie mogł/ áby mi fię w rzecz nie wrzucáł *NiemObr* 26.

2. *Dokument, świadectwo na piśmie, pisemne potwierdzenie czegoś; kwit; litterae, tractatus* *Mącz*; *documentum litterarium* *JanStat* (13) : Tractatus, [...] Spráwienie/ zrzáđenje/ też popińanie/ xiáźki yákie/ dowód/ prowadzenie á pińmem ośięgnienie rzeczy yákiey. *Mącz* 461a.

Wyrażenie: »pisemny dowod« (1): Proditum est memoria ac litteris, Są tego pámietnicy y pińemny dowód. *Mącz* 92d.

a. *W terminologii prawnej* (11) :

Zwroty: »mieć dowod« (1): gđzieby niemogł mieć Swiádkow/ álbo Vrzędownych Liśtow pod Pieczęciá/ álbo Kłýąg Vrzędowych/ y innych wáżnych dowodow/ kthorym bywa wiárá daná. *GroicPorz* aa.

»dowod pokazować« (1): á choćby też liftowné álbo inné dowody [*documentis litteratoriis vel signis evidentoribus JanStat 418*] po łobie znácznieyŝzé pokázował, tedy przedŝię Podkomorzy [...] ná przyŝięgę z ŝwiádkki pátrzyć ma. *SarnStat 465*.

Wyrażenia: »listowne dowody« [szyk 2 : 1] (3): Liftownych Dowodow od Princypałá mego mnie podánych/ [...] żadnemu nieobiáwię *GroicPorz e3v*; á choćby téz [*zdany u sądu ziemskiego i kondemnowany*] liftowné álbo inné dowody po łobie znácznieyŝzé pokázował, tedy przedŝię Podkomorzy ieno ná w wiodzienié powodowéy łtrony y ná przyŝięgę z ŝwiádkki pátrzyć ma. *SarnStat 465, 465*.

»prawny dowod« (2): iefli łie o té gránice będą mogli trzye dobréy łławy mężowie [...] ogládawŝy oboiéy łtrony lifty/ práwá dźierzenié/ y iné práwné dowody [*legitimis documentis JanStat 848*]/ zgodzić: tedy będą łtać gránice ták zgodzoné. *SarnStat 1072 [idem] 1264*.

»urzędowy dowod« (1): Vczyni kto [...] Arełt ná dobrá łwego dłuźniká [...] máiąc dłuę Cyrográfem álbo iákim innym Vrzędowym dowodem opifány *GroicPorz ee2*.

»dowod zapłaty [przeciw czemu]« (1): iże dowod zapłaty przeciw Cyrográfowi nie przez ŝwiádkki/ ále przez quit ma być. *GroicPorz yv*.

Szeregi: »cyrograf albo (i) dowod« (2): áby wedle łwey potrzeby mógł mieć łłnszne odwłoki ku okazaniu dowodow łwoich/ ná [...] Cyrográfá/ y wŝythki inne dowody iákim kolwiek obyczáiem ku łwey łpráwie przynależáce. *GroicPorz vv, ee2*.

»listy, (prawa dźierzenie) i (albo) dowody« [szyk 3 : 1] (4): które łofoby ták obráné vczyniwŝy łielełną przyŝięgę/ á ogládawŝy práwá onych łtron lifty álbo łłufzné dowody [*legitimis documentis JanStat 897*] róžnoŝci tákowé/ iefli będą mogli łłufźnie niech łkończę. *SarnStat 1114, 1072, 1186, 1264*.

»listy albo księgi urzędowe i dowody« (1): *GroicPorz aa cf* »mieć dowod«.

»dowod albo znak« (1): ále powód powiedźie vrzád wedle łwéy woléy y łwégo łumnienia/ [...] nic nie bacząc ná iáki łpór pozwánégo/ áni ná żadné dowody liftowné [*documentis litteratoriis JanStat 418*] álbo znáki łłufznieyŝzé *SarnStat 465*.

3. *Próba, doŝwiádczenie [w przekładzie tekstu biblijnego] (1)* : Abo czy kułil łię Bog (ktory) przyŝć (á) wziáć łobie národ z poŝrodku narodu przez dowody/ przez známioná/ przez cudá [*in tentationibus, in signis et in portentis*]/ przez woynę/ y przez rękę mocną *BudBib Deut 4/34*.

Synonimy: **1.** *argument, doŝwiádczenie, doznanie, podparcie, potwierdzenie, przykład, ŝwiadectwo, znak*; **a.** *okazanie, podpora, potwierdzenie, racyja, rozbieranie, ŝwiadectwo, wywod, znak*; **β.** *okazanie, pokazanie, przykład, sentencyja, ŝwiadectwo, wywod*; **2.a.** *cyrograf, list*.